

Oprema jednog izviđačkog broda u Dubrovniku 1391.

Prof. Branko Nedeljković

Kao primorski grad Dubrovnik je bio više puta u situaciji da oprema brod u cilju ratovanja na moru. Još u X veku vizantiski car Konstantin Porfirogenit govori o toj pomorskoj aktivnosti starih Dubrovčana za vreme cara Vasilija, njegovoga dede. Kakve su bile pomorske obaveze Dubrovnika za vreme vizantiske prevlasti (koja je trajala od osnivanja grada do 1205, sa malim prekidima) to se ne može sa potrebnom sigurnosti utvrditi.¹ Međutim, za vreme mletačke vrhovne vlasti Dubrovčani su bili obavezni da uzmu učešće u pomorskim operacijama skupa sa Venecijancima protiv njihovih neprijatelja. Razume se da je ta obaveza morala biti u srazmeri sa malenom snagom kakva je bila u to doba pomorska snaga Dubrovnika, tako ako je mletačka flota išla protiv Omišana, on je davao jedan brod sa četrdeset oružanih ljudi, ako bi pak Venecijanci opremili flotu od 30 galija, onda su Dubrovčani bili dužni da opreme jednu galiju. Upravo poslednjih godina mletačke vladavine došlo je do spora između Dubrovnika i Mletaka oko ove obaveze. Po duždevom nalogu Dubrovnik je u toku januara 1351 otpočeo sa opremom jedne galije i kada je galija bila opremljena (krajem marta) i verovatno upućena u pomoć mletačkoj floti, utvrđeno je da Mleci nisu još imali flotu od trideset galija. Stoga su protestovali i dužd im je odgovorio (3 maja 1351) da će ipak uskoro mletačka flota imati trideset galija kako je predviđeno osnovnim ugovorima između Mletaka i Dubrovnika. Obavezu da daju jednu galiju predviđa i osnovna povelja ugarsko-ramskog kralja (27 maja 1358). Formalno čak izgleda da je obaveza teža jer Dubrovnik je dužan da opremi jednu galiju čim Ugarska opremi (uz pomoć ostalih gradova Dalmacije) flotu od deset galija i više. Međutim, u praksi je to retko bivalo, pošto Ugarska nije bila pomorska država kao Venecija.

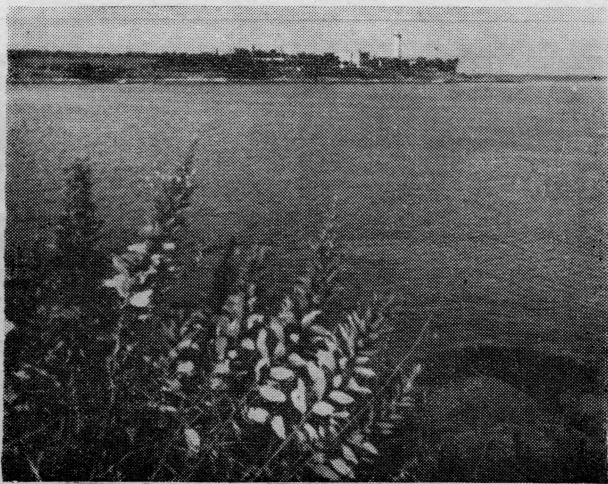
Ali došavši pod vrhovnu vlast Ugarske Dubrovnik se našao u vrlo složenom položaju. Ugarska je bila ne samo kontinentalna država, već i vrlo daleko, tako da nije mogla vršiti onu i onakvu kontrolu kao Venecija, koja je kao glavna pomorska sila na Jadranu imala i svoga kneza redovno u Dubrovniku. Sada je Dubrovnik postao praktično nezavisan i morao je sam odlučivati o tome što mu nalažu njegovi interesi. Pojava sicilijanskih i katalonskih gusara komplikovala je situaciju, ali dok bi na Jadranu imala Venecija sigurnu premoć plovidba je bila relativno sigurna. Međutim, u drugoj polovini XIV v., posle gubitka dalmatinskih gradova, Venecija nije imala više onu premoć i trebalo je prilično vremena dok se od toga poraza oporavila. Devedesetih godina prodor Tvrtka I, kralja »Srbljem i Bosni i Primorju« u Dalmaciju i Hrvatsku i priznavanje vrhovne bosanske vlasti od strane Splita, Trogira i Šibenika još su više učinili stanje na Jadranu složenim. Dubrovnik se nije hteo zavaditi sa Bosnom, a ostao je veran (nominalno) Ugarskoj, koja je stvarno u Dalmaciji držala samo Zadar. Prirodno je da u takvoj situaciji Dubrovnik između pretendenta Vladislava Napuljskog, ramsko-ugarskog kralja Žigmunda, Venecije i Bosne morao je ne samo manevrisati, već vrlo često, brzo odlučivati vodeći uvek računa samo o svojim vlastitim interesima.

Dakle, početkom 1391 god. kralj Tvrtko drži Trogir, Split i Šibenik; svoju osvajačku aktivnost pravda time što se izjašnjava kao pristalica Vladislava Napuljskog, a ustvari osvaja za Bosnu. Venecija ne želi da vidi istu dinastiju

u Ugarskoj i Napulju, čime bi njen položaj na Jadranu bio ugrožen, radi svim silama protivu Napuljske stranke. Međutim, Dubrovnik ostajući odan Žigmundovoj Ugarskoj, mora da ima naročite obzire prema Tvrtku kao vladaru onih srpskih krajeva u kojima je Dubrovnik privredno vekovima zainteresovan (trgovina, rudarska eksploatacija i sl.). Kako je prilaz u unutrašnjost Raške i Bosne geografski najlakši preko Dubrovnika (i Kotora takođe) to ne samo dubrovačka trgovina, već i mletačka i druga idu preko Dubrovnika; kako Tvrtko »dei gratia Rassie, Bosne, Dalmatie, Croatie Mariti meque rex« drži sve dubrovačke karavanske puteve za unutrašnjost, to je Republika upravo vodila jedino moguću politiku sa gledišta svojih interesa.

Upravo početkom 1391 god. stigle su neke vesti o sumnjivim pokretima gusara na moru. Ko su bili ti gusari zapisnici Veća umoljenih (= VU) ne kažu određeno. Jedino što se kaže u VU jeste da se savetovanje o pitanju gusara odloži — 26 januara. Ustvari, to nije bilo odlaganje, već pripremanje materijala za sednicu sva tri veća Republike, koja su se sastala posle dva dana — 28 januara 1391 god. da većaju o gusarima i prilikama na moru.

Osnovne odluke o slanju izviđačkog broda donelo je Veliko veće (= VV) toga dana i ovo glavno telo Dubrovačke republike više o ovome nije rešavalo pošto je izvršenje svojih odluka prenelo na izvršne organe, na Veće umoljenih i Malo veće (= MV). Iako nam zapisnik daje samo predloge sa brojem glasova, bez diskusije koja se vodila u VV, ipak iz načina kako je formulisan prvi predlog možemo zaključiti da je situacija bila veoma ozbiljna i da je u vrhovnom telu Republike bilo jake struje koja je htela da se pomorska akcija ne ograniči na obično izviđanje već da se opremi »armata«, dakle vojna ili ratna flota sa zadatkom »da ustane protivu i da smrvi neprijatelje i takmace dubrovačke«. Ovaj predlog dobio je priličan broj glasova (22 od ukupno 59) i malo je čudan. Mesto o gusarima, on govori o neprijateljima i takmacima dubrovačkim. Svakako da su dubrovački neprijatelji i konkurenti na moru mogli biti tretirani kao gusari zbog svojih eventualnih gusarskih postu-

Savurdija — zapadni rt Istre

paka prema dubrovačkim brodovima, pa ipak ovakvo izražavanje nije dovoljno jasno. Bar nama nije, međutim tada je to bila opšte poznata stvar i, kao i u drugim prilikama, podrazumevala se te nije ni unošena u zapisnike. Svakako da nećemo pogrešiti ako pretpostavimo da to mogu biti napuljski brodovi i možda oni dalmatinski koji su prišli Vladislavu Napuljcu (bar »takmaci« teško da bi se na kog drugog moglo odnositi). Međutim, usvajanje ovakvog predloga moglo je imati za posledicu otvaranje pravoga rata. To međutim većina (37 glasova) niti je htela niti je, s druge strane, želela da tako široku vlast prenese u nadležnost VU i kneza sa MV, pa je zato usvojen predlog da se opremi brod »protivu brigantina koji su sada pristigli u Kulf« (Jadran). Iz ove odluke izlazi kao da se imaju u vidu strani brodovi koji su ušli u »Kulf« (in Culphum) ali kako ćemo već videti to nije tako sigurno.

I prilikom određivanja broda-izviđača bilo je u VV kolebanja. Manjina VV je htela da pošalje galiju (24 glasa) dok oprezna većina samo brigantin (35 glasova). Kako je bio u pitanju opšti interes, VV je odlučilo da trošak opreme snosi Dubrovačka republika (= DR). Inače, kada bi se jedan ovakav brod opremao samo radi zaštite jednoga trgovačkog broda i njegovog espapa onda su trošak imala da snose srazmerno zainteresovana lica. Predviđajući da će izviđanje imati da traje možda i duže, VV je zahtevalo da se predvide i smene (Per duodenas). Osim toga, vrhovno zakonodavno telo je odlučilo da se svima koji uzmu učešća u plovidbi da nagrada po uredbi, izuzev onih koji su po svom pozivu imali da ratuju. Njima je smanjena za iznos njihove redovne plate. Onima pak koji su morali ići sa patronom nije smanjena nagrada. Odredivši tako opšte okvire u pogledu broda (samo jedan, i po vrsti: brigantin) i nagrade, VV je zatim donelo glavnu odluku koja se odnosila na ovlašćenja data VU i Rektorom sa MV da sprovedu ove osnovne odluke o brodu izviđaču. Ovlašćenje je obuhvatalo ove aktivnosti VU i Rektora sa MV:

1. da izrade uputstvo ili nalog patronu brigantina,
2. da odrede i izvrše sve što je potrebno u vezi s opremom brigantina,
3. da dadu nagradu (platu) svima koji budu išli sa brigantinom
4. da iznadu potreban novac (sredstva novčana) iz izvora bilo kojih iz kojih bude bilo moguće; ukoliko bude nužno) da zaduže Dubrovnik sa najviše 5% interesa,

Poreč — luka

5. punomoć da u svemu što je do sada rečeno oba izvršna tela Republike imaju vlast VV, tj. drugim rečima njihova odluka u tim pitanjima važi kao da je doneta od VV,
6. ukoliko ne bude u gradu lica koja će se dobrovoljno ukrcati na brigantin, VV ovlašćuje Rektora sa MV i VU da po svome nahođenju uzmu potrebna lica bilo otkuda; to je ustvari pravo mobilizacije potrebna ljudstva za brigantin.

Najzad VV je izabralo zapovednika izviđačkog broda t. zv. patrona brigantina. Pre izbora je odlučeno da se izabranom licu, ukoliko se ne prihvati izbora, povisi globa predviđena Statutima za takav slučaj. Vlastelin koji bi odbio izbor za patrona morao je da plati povišenu globu od 150 perpera. Izabran je za patrona Marin Rastić, bez protivkandidata, što bi ukazivalo da je izabrano pravo lice u ovako ozbiljnom času. Kako je Rastić bio malovećnik, njemu je kasnije nađena zamena, naime 18 februara izabran je na Rastićevo mesto za malovećnika Žunj Đživa Žunjevog Đurđević. Kako stvar nije trpela odlaganje, istoga dana (28 januara) sastali su se i VU i MV da razrade osnovne odluke VV i da ih sprovedu u život.

Najpre je trebalo pronaći novčana sredstva. Kako su pojedina nadležstva Republike imala svoje vlastite blagajne to je ovoga puta, svakako na osnovu prethodnog proveravanja, rešeno u VU da se novac *podigne na zajam* iz masarije (ureda za kupovinu i prodaju žita i hleba) s tim da se suma od 500 perpera vrati iz blagajne kovnice ili koje druge blagajne što pre bude moguće. Drugo krupno pitanje koje je VU odmah moralo rešiti bilo je pitanje plata posade na brigantinu. Toga dana je rešeno da se svima učesnicima ovog izviđanja plate nadnice za ceo mesec unapred. Ali posle tri dana ova je odluka izmenjena u istom telu tako što je rešeno da se isplati unapred plata za dvadeset dana, a poreostali deo nagrade imao se dati patronu brigantina Rastiću s tim da on isplati posadu ukoliko ostanu na moru duže od dvadeset dana. Manjina je bila još opreznija: ona je sada (31 jan.) htela da se da samo naknada za 15 dana. Najzad, poslednje pitanje kojim se bavilo VU posle opšte odluke VV bilo je pitanje mobilizacije ljudstva za brigantin. Odlučeno je da brigantin dobije posadu od 40 ljudi sa ostrva a ukoliko se pokaže da je potrebno mobilisati još ljudi, onda u tom slučaju VU je dalo ovlašćenje Rektorom sa MV da uzmu ostatak ljudi potrebnih za brigantin iz dubrovačke Astoreje i samoga grada. U odluci je naročito naglašeno da nije dopušteno zamenjivanje među mobilisanima kako sa ostrva tako i iz Astoreje. U pogledu mobilizacije Rektor skupa sa MV, imao je vlast delanja VU na osnovu ovlašćenja VV. Naime, sve vlasti koje je VV dalo VU i MV sada je VU prenelo u ovom pitanju na Rektora sa MV (jednoglasno).

Iza VU sastalo se i MV. Ono se na osnovu ovlašćenja datih mu od VV i VU bavilo merama za mobilizaciju ljudstva. Izabrane su dve »mobilizacione komisije«, svaka sa po dva vlastelina. Na ostrva su upućeni vlastela Mateja Držić i Mateja Vitov Benešić. Mobilizaciju u Astoreji imali su pak da sprovedu Simon Benešić i Franko Vasiljević. Malo veće je istovremeno (sve se odigrava 28 jan.) odredilo i broj ljudi koji se mora i sme mobilisati. MV je mobilisalo dvostruki broj od predviđenog u prvoj odluci VV. Ono je odredilo, prema uobičajenim mobilizacionim mestima, koliko ljudi treba uzeti. Tako iz Astoreje vlastela Simon Benešić i Franko Vasiljević imali su da uzmu:

1. iz Rijeke — devet,
2. Zatona i Lozice — devet,
3. Gruža — četiri,
4. Šumetá i Brgata — osam,
5. Župe — devet i
6. Mlina i Bjelena — osam.

Svega iz Astaraje trebalo je popisati i dovesti 48 ljudi. Sa ostrva vlastela Držić i Matej Benešić imali su da dovedu 40 ljudi i to ovako:

1. sa Šipana — dvadeset,
2. Lopuda — dvanaest,
3. Koločepa — osam.

Interesantno je da se pod *ostrvima* razumeju samo Šipani, Lopud i Koločep. Iz toga možemo zaključiti da ostala ostrva (Lastovo je izuzetan slučaj) nisu naseljena i da se Mljet još ne računa u teritoriju RD onako sigurno kao ova tri. Kako znamo, posle smrti cara Uroša, sina Dušanovog, Republika je počela da postepeno širi svoju vlast i na Mljet. O tome ima dokaza u arhivskom materijalu i pre ove — 1391 g. —, ali ono što je uvek odlikovalo malenu Republiku sv. Vlaha to je opreznost, taktičnost i postepenost u ostvarivanju svojih pretenzija. Verovatno da je DR smatrala da treba ovoga puta poštedeti Mlječane, inače praktično naviknute na relativno samostalan život. Možda je želela da ne izazove otpor, tek činjenica je da je Mljet ostao izvan ove mobilizacije, kao i Lastovo, kod koga mislimo da razlog nije toliko u autonomnom životu ostrva, već u velikim gubicima i štetama koje je Lastovo pretrpelo ranijih godina.

Prilikom mobilizacije vlasteli Držiću, dvojici Benešića i Vasiljeviću bile su, u neku ruku, vezane ruke. Naime, pošto bi mobilizacioni spisak bio sastavljen, oni nisu smeli, kao ni MV, dozvoliti ikakvu zamenu mobilisanih. To je odlučeno verovatno radi izbegavanja zloupotreba, kao i radi bržeg izvođenja mobilizacije, jer bi zamenjivanje zahtevalo i vremena.

Potom je MV izabralo komitusa brigantina. To je bio Tunko Miljković. Iza toga je određeno da Mateja Gradić i Nikola Gučetić, sa Plateje, opreme i naoružaju brigantin. U komisiju koja je imala da sastavi uputstvo za patrona brigantina izabrani su Pavle Gundulić, Martin Crević i Simon Bunić. Takođe je odlučeno da se brod snabde hranom za prvih petnaest dana. Najzad na toj istoj sednici određeno je da brod ima 15 balistrera-boraca. Gradić i Gučetić su svakako imali da se postaraju o njihovoj ratnoj opremi. Osim ovih, na brodu je moralo biti još boraca predviđenih opštim statutima i uredbama o oružanim brodovima, posebno brigantinima, kao na pr. trubač i dr.

Kako je brigantin trebalo da krene uskoro, malo je čudno da je brodski pisar (scribanus brighentini) izabran tek na sledećoj sednici MV — 31 januara. Njegovi zadaci su zametni: on drži i čuva spisak ljudi, materijala brodskog u užem smislu i ratnog; njegova je dužnost da popiše ratni plen (ukoliko ga bude) i sl. Stoga on polaže kao javni službenik zaklertvu pred MV. Nije isključeno da je ovaj izbor bio samo formalan. Svakako da je imenovani u MV Nikola sin Dabojev i pr toga vršio ovu službu.

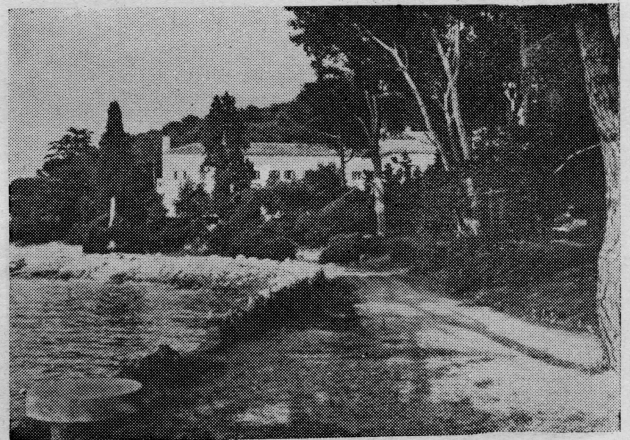
VU je donelo 31 jan. još neke odluke koje delom znače promenu već donetih odluka, a delom pokazuju da je situacija postala ozbiljna. Naime, smatrajući ratno izviđanje i zaštitu dubrovačkih trgovačkih brodova od »neprijatelja i takmaca« glavni zadatkom, VU zabranjuje patronu Marinu Rastiću da primi na brod bilo čiji espap. To je prirodno: trgovačka operacija pomorskog prevoza svakako bi išla na

uštrb izviđačke delatnosti brigantina. Osim toga, odlučno je da se utovari hrana za mesec dana (a ne samo za petnaest kako je rešilo MV na prošloj sednici). Osim toga, Rastiću je dato pedeset dukata u zlatu da bi se u toku plovidbe snabdeo potrebnom hranom i materijalom. Očevidno da su najnovije vesti o stanju na Jadranu ukazivale na to da će brigantin ploviti duže no što se mislilo na početku. Te je vesti doneo iz Apulije pristigli dubrovački moreplovac Ratko sa Šipana, kome je MV dalo skupa sa mornarima »čast« u iznosu od jednog dukata »zbog donetih vesti o brigantini-ma«. Međutim, patron Rastić je smeo ukrcati na obalama Apulije one Dubrovčane koji bi hteli da se vrate u Dubrovnik.

Trebalo je da brigantin zaplovi 1 februara, ali rok odlaska je odložen za četvrtak, 2 februara 1391 g. i tada je rešeno da posada sme izaći iz broda s tim da se ukrca 2 II do 16 sati, patron je imao da se ukrca u 20 sati pod pretnjom globe od sto perpera a brod je imao da pođe u 22 sata (oko četiri po podne).

Brod je, izgleda, isplovio kakao je odlučeno, ali već na početku plovidbe pakazali su se neki nedostaci na brodu i patron je verovatno odmah o tome izvestio vladu Republike, pošto vidimo da upravo sutradan po polasku broda (3 II) VU rešava da se dozvoli ulazak u пристаниšte — gradsku luku isplovelom brigantinu, kao i da se izvrši sva nužna opravka brigantina.

Kako se nije znalo koliko će vremena trebati za opravku, pred VU je iskršlo pitanje posade. Šta uraditi sa njom? Odmah je rešeno da ljudi pođu kućama, ali se dugo diskutovalo o tome u kom roku i kada imaju mobilisani kao veslači i posala da dođu natrag u grad. Jedni, verovatno štedljiviji, hteli su da mobilisani dođu smesta tek kada ih pozove MV, koje je poziv imalo da uputi čim brigantin bude opravljen. Međutim, većina VU je bila za strogi rok. I tako je odlučeno da svi mobilisani budu u gradu osmoga februara (sledeća sreda). Istovremeno je određena i kazna onima koji o roku ne budu u Dubrovniku. Izostalima se pretilo kaznom dvomesečnoga zatvora i obavezom da vrate opštini primljenu platu (onih dvadeset dana unapred plaćenih). Posada je pozvana 8 februara da dođe u grad. Ali se ipak nije odmah krenulo. To znači da je opravka brigantina trajala nešto duže no što se mislilo na početku. Za njegovu opravku je angažovan specijalista stručnjak, jedan Gjenovljanin »magister a navibus«, kako ga nazivaju. On je radio vrlo savsesno i zato mu je data posebna nagrada na kraju, po za-

Rovinj — crveni otok

vršenom poslu. Vlada DR bila je vrlo zadovoljna njegovim radom i dala mu je deset perpera za rad i savete oko brigantina i, osim toga, naložila je dvojici vlastelina — Lampri Creviću i Pavlu Gunduliću — da povedu pregovore sa njim i da ga angažuju da se prihvati službe u Dubrovniku. Kako ćemo videti ti su se pregovori okončali povoljno.

Međutim, posada za brigantin boravila je nekoliko dana u gradu do njegovog polaska na određeni zadatak. Kada je 12 februara brigantin bio po izjavi stručnjaka spreman za plovidbu, MV je moralo da odredi šestoricu vlastelina da pkupe mobilisane (to su bili: Marin Ranjina, Nalko Prokulović, Klement Bodača, Marin Crević, Martinusio Baraba i već poznati nam Franko Vasiljević) i da ih ukrcaju na brigantin. Ali istovremeno je naređeno komisiji od dva vlastelina — Andreji Menčetiću i Petru Palmotiću — da ispitaju stanje brigantina posle opravke. Kada je sve to obavljeno i ukrcavanje ljudstva izvršeno. MV je rešilo na dan 13 februara da brigantin isplovi sutradan, tj. 14 februara, u utorak. Istoga dana je sa svoje strane VU izmenilo uputstvo Marinu Rastiću, patronu brigantina. Kako u Dubrovačkom arhivu nije sačuvano to — prvo — uputstvo, ova izmena je za nas dragocena. Najpre, Rastiću je naloženo da krene na zapad a ne na istok, kako mu je prvi put rečeno u uputstvu. Ukratko, on je imao s brigantinom da krstari »in partibus Dalmatie« kako mu je naloženo novim uputstvom i ponovo naređeno to isto 20 februara, kada je već bio na moru. Osim toga, VU je čitavoj posadi dalo za troškove od 8 februara do dana polaska, dok su stajali u gradskoj luci, podjednaku sumu svima od po šest groša ukupno.

20 februara, pošto je primljen prvi izvještaj od Rastića, VU je odlučilo da krstari i dalje zapadno od Dubrovnika, u oblasti donje Dalmacije, kako smo videli. Međutim, VU je smatralo da treba da odredi rok izviđanja. Većina je naložila patronu da izviđa i krstari morem trideset tri dana, da gleda da pomogne i osigura trgovačku plovidbu Dubrovčana.

Tako je, otprilike, izgledala aktivnost DR prilikom opremanja jednoga izviđačkog broda krajem XIV veka. Približno slična delatnost se pokazivala prilikom opreme galije ili čak flote. Uvek je glavna i osnovna odluka polazila od VV, a zatim je njeno izvršenje eventualni modaliteti i sl. prelazilo o nadležnost VU i naročito MV. Razlike je moglo biti samo u visini i obimu izdataka, materijala broskog i ratnog, broju mobilisanih. Način finansiranja je takođe bio približno jednak. U drugim prilikama uzeo bi se novac od

blagajne vina, a zapisao na račun soli. Teško je tačno odgovoriti kolika je nagrada bila posadi brigantina. Odluka VV upućuje na »Ordo armate«, koji zakon kao privremena nije unet u zakonodavne zbornike DR. Ali nećemo biti daleko od istine ako pretpostavimo da se nagrada kretala u okviru sličnih ekspedicija. Tako na pr. pet god. ranije veslačima je dato 4 perpera i hrana mesečno, komitus-u 10 perpera, stručnoj posadi po šest perpera, svima besplatna hrana, svešteniku brodskom — deset perpera, patronu 3 perpera dnevno (s tim da vodi 2 sluge, za njegovim stolom se hrani komitus i sveštenik) (odluke iz 1386). Drugom prilikom (1384) veslači su dobili po 3 perpera i 12 groša mesečno.

Mobilizacioni spiskovi su obuhvatili katkad sve sposobno ljudstvo i deljeni su u grupe od po 12 ljudi t. zv. duodena, pa bi se onda određivalo kada će koja smena iz svake duodena (tuceti) imati da se kurca. Nažalost, iz XIV v. nije dosada pronađen ni jedan takav spisak. U arhivu se nalazi jedan verovatno mobilizacioni popis iz Astarje i Ostrva. Iz akta se ne vidi radi čega je vršen. Svakako, s obzirom na mali broj popisanih posredi je ili jedna smena, ili ukupan broj za jedan kraći posao (pomorski ili koji drugi). Ali ovaj spisak nije interesantan zbog broja (svega je popisano 38 ljudi), već zbog nečeg drugog. Naime, on nam pokazuje kako se stareja i ostrva otprilike dele na neke administrativne jedinice prilikom vrbovanja ljudstva. I dve komisije su morale na sličan način sastaviti svoje spiskove. Oni su u Astarje morali ići ovim redom (približno): Bjelem i Mlini, tj. od Ljute do zaključno Mlina imamo prvu oblast, druga je obuhvatala od »Cropa et Grupsich« do Kupara, treća: od Makoša do Gradca i od kastela Marina Menčetića do kuće arhiepiskopa u Čelopeku, četvrta: od Dubca i »Chiveç« (Čibača?) do kuće Pere Menčetića, peta: Brgat, šesta: Šumet i sedma, opet: Šumet, osma: Gruž od strane tramontane, deveta: Gruž s morske strane, deseta: Rijeka od sv. Stefana, jedanaesta: Rijeka u Mokošici, dvanaesta: Rijeka prema Brgatu, trinaesta: Lozica, četrnaesta: Vrbica, (15) castelo de Nicho Roso, 16: sv. Stefan u Zatonu.

Ostrva su popisivana ovim redom: Šipan gornji, Šipan srednji i Šipan donji, Lopud gornji i Koločep, dakle da bi mobilisalo 38 ljudi bilo je potrebno raspodeliti ih u 21 popisnu oblast. Šteta je da nemamo iz ovoga vremena kakav obimniji popis sa većim brojem lokaliteta, tako bismo se mogli obavestiti, između ostaloga, i o gustini naseljenosti. Ali budimo srećni što imamo i ovo. Ovaj spisak pokazuje još nešto: težnju Republike da ravnomerno raspodeli na sve krajeve teret mobilizacije.

Najzad da se vratimo Gjenovljaninu, magister-u a galais, koji je pozvan od strane DR da stupi u njenu službu. Pregovori su uspeli i naš majstor specijalista sklopio je ugovor o službi sa dubrovačkom opštinom s rokom od jedne godine. Taj ugovor je morao da bude prihvaćen od VV (18 februara 1391 g.). Majstor Angelo pok. Raschini de Reolmerie, Gjenovljani obavezao se dubrovačkoj opštini da će živeti i stanovati u D do kraja marta 1392 u službi opštine »in artibus suis et magisterijs navium« za koje je stručan; on je dužan da drži kod sebe jednoga slugu Dubrovčanina koga će uputiti i uvesti u svoju struku. On je obavezan da radi za račun opštine sve poslove svoje struke skupa sa rečenim slugom koji mu budu povereni od strane opštine. Ukoliko rečeni majstor bude imao slobodnog vremena njemu je slobodno da radi i privatno po ugovorenoj nagradi sa zainteresovanim Dubrovčanima. Sa svoje strane opština se obavezuje da mu isplati godišnje 150 dukata nagrade kao i kiriju za stan u kome će stanovati. Ukoliko bi koja od dve ugovorne strane

Piran

prekršila svoju obavezu stipulirana je ugovorna kazna od 50 dukata. Majstoru je za početak nađen stan kod Matka Benešića kome je dato za kiriju 3 perpera. Majstor Gjenovljanin je izgleda zadovoljio svoje poslodavce, jer ga nalazimo u Dubrovniku i septembra 1392 g. kada je (28 sept.) ovlašćeno MV da sklopi s njim ugovor i za sledeću godinu dana. Iz ovoga podatka kao da možemo zaključiti da u Dubrovniku nije bilo majstora specijalista u brodogradnji dovoljno. I posle 55 godina (1446 g.) Republika nabavlja novu opremu za dve galije i jedan brigantin u Mlecima. To ni tada nije usamljen slučaj. Kao da bi mogli zaključiti da se Dubrovnik više bavio trgovinom, tj. da mu je to bila daleko jača strana njegove privredne aktivnosti nego izvesni specijalni zanati vezani za brodogradnju i opremu broda.^{2 3}

¹ Obaveza od dva broda o kojoj govori sačuvana vizantiska povlastica iz 1192 je poseban slučaj i sasvim nova stvar

iz XII v., koju ne možemo prenositi na ranije vreme. Te brodove DR daje Vizantiji za rat sa Mlecima i Zadrom, o čemu nije moglo biti reči za starije vreme kada su Mleci priznavali suverenitet Vizantije a Zadar bio centar Dalmacije kao vizantiske oblasti.

² Čudno je da u novoj *Pomorskoj enciklopediji pisac* čl. »brigantin« ne zna ništa o toj vrsti broda u Dubrovniku. On čak misli da se ta vrsta broda javlja tek od XV v., međutim u Dubrovniku nalazimo još u XIV veku! Kakva je korist od domaćih enciklopedija koje se pišu po stranim traktatima i inciklopedijama bez poznavanja domaćih izvora? Dodajmo da DR razlikuje »mali« i »veliki« brigantin, brigantin ili brigantin.

³ Plemičku porodicu Basilio, Bauxella, dubrovački izvor iz 1409 na našem jeziku naziva Vasiljević, zato je tako transkribovana.